

ivan supek

FRANZ

SCHUBERT

- simfonije

To samo vrag može odsvirati!
Franz Liszt o „Wanderer fantaziji“

Franz Peter Schubert (1797.-1828.) i njegova glazba nisu bili tijekom njegova života dovoljno prepoznati ni u Beču, a kamoli šire. Uži krug njegovih prijatelja i poznanika uživao je u njegovom komornom muziciranju i *liedu*. Pa iako samozatajni i nesigurni genij nije strepio od Beethovenove sjene kao mnogi drugi njegovi suvremenici, on nije posjedovao prodornost i hrabrost potrebnu da bi nametnuo svoju glazbu. Ugodno se osjećao tek kada je muzicirao u salonima okružen svojim poznanicima i kolegama, pa su tako i nastale Schubertiaden. Financijske teškoće su ga neumorno pratile tijekom cijelog života i one su bile glavni razlog povremene agilnosti inače sramežljivog Schuberta da preda neke svoje notne zapise izdavačima. Tek nakon njegove smrti, skladatelji kao Liszt, Berlioz, Dvoržak, Bruckner shvaćaju njegovu veličinu, a pogotovo je Liszt bio zaslužan za promicanje njegovih djela, pa ona potom postepeno postaju djelom standardnog repertoara.

Što vrijedi za Schubertov opus u cjelini, vrijedi još i više za njegove simfonije. Schubert je više romantičar po svom habitusu, a manje po svom opusu, i slijedom toga svoju inspiraciju ipak više traži kod Haydna i Mozarta nego li kod Beethovena, iako mu se on kao glazbenik divio. Koliko brzo savladava složenost komponiranja simfonije najbolje ocrtava činjenica da je svoj posljednju „Veliku“ simfoniju skladao sa samo 29 godina, a u toj dobi Beethoven je dovršio tek svoju „Prvu simfoniju“. Zaista možemo žaliti i zapitati se kako bi glazbena povijest, ili bolje rečeno budućnost izgledala da je Schubert poživio još koje desetljeće. (Ako želite pročitati više o Schubertovom životu, preporučam sljedeće biografske članke <https://assignmentpoint.com/biography-of-franz-schubert> ili https://hr.wikipedia.org/wiki/Franz_Schubert.)

No, posvetimo se sada diskografiji Schubertovih simfonija, što naše čitatelje najviše i zanima. Schubert je započeo skladanje deset simfonija, dovršio ih je sedam, a uglavnom ih se izvodi osam. Za početak napomena o povijesnim snimkama i zašto one nisu uključene u ovaj pregled. Povijesnim snimkama uobičajeno se smatraju sve snimke snimljene prije početka stereo LP ere, dakle prije sredine 50-ih godina prošlog stoljeća i mi ih u ovom pregledu nećemo obuhvatiti prvenstveno zato što su snimke Schubertovih simfonija tijekom tog razdoblja vrlo rijetke, za razliku od npr. onih Beethovena, Mozarta ili Čajkovskog, a i nisu odveć relevantne za današnje diskofile (npr. Leo Blech sa London Symphony Orchestra ili Hamilton Harty sa Hallé Orchestra). Ili su ti dirigenti kasnije snimili barem

podjednako dobre izvedbe u stereo eri (Furtwängler, Toscanini, Walter, Boult), ili su odveć „prekrajali“ skladatelja (Mengelberg). Izvoditi Schuberta nije nimalo lako jer on nije Beethoven (čest „laki recept“ za kasne simfonije), a nije niti Mozart (još „lakši recept“ za rane simfonije). Tek neki veliki dirigenti našli su pravu mjeru i snalaženje u idiosinkratičnom Schubertovom idiomu.

Tijekom početka stereo ere snimane su gotovo isključivo Schubertove dvije posljednje simfonije - „Osma simfonija“ nazvana „Nedovršenom“ i „Deveta simfonija“ ili „Velika“, i tek ponekad i „Peta simfonija“. Iz tog razdoblje možemo izdvojiti snimke „Devete simfonije“. Zabilježena je na dvjema čuvenim snimkama Wilhelma Furtwänglera i Berlinske filharmonije, i to u njegovoj studijskoj snimci iz 1952. godine (DG 427 405) ili koncertnoj izvedbi snimljenoj sljedeće godine (Music and Arts 795), te snimke Brune Waltera, i to „Pete simfonije“ s Columbia Symphony Orchestra iz 1956. godine i „Osme simfonije“ s New York Philharmonic Orchestra iz 1958. godine. Ne odveć dobre snimke, no možete čuti Waltera kako naglašava liričnost i elegičnost simfonija (Sony 82876 787412). Njima uz bok stoji i Munchova sjajna interpretacija Schubertove „Osme“ i „Devete simfonije“ s Bostonskim simfoničarima (RCA 88697-04603), snimljena 1955. godine u odličnoj stereo snimci edicije Living Stereo.

No najbolja izvedba te dekade, a možda i uopće najbolji zapis „Devete simfonije“ je izvedba Josefa Kripsa s Londonskim simfonijskim orkestrom snimljena 1958. godine u Kingsway Hallu u Londonu. Muskularna

izvedba, sjajne arhitekture i odlične snimke koja će se pogotovo svidjeti onima koji ne naginju osobnijim tumačenjima kako to čini Furtwängler, a u manjoj mjeri i Walter. Gotovo podjednako dobra je i njegova izvedba „Osme simfonije“ na istom nosaču zvuka (DECCA ELQ 4804725).

Rane simfonije svoju današnju prepoznatljivost i izvođenost u velikoj mjeri mogu zahvaliti neumornom zalaganju Thomasa Beechama, čije stereo snimke „Treće“, „Pete“ i „Šeste simfonije“ za tvrtku EMI s kraja 50-ih godina prošlog stoljeća uspješno povezuju eleganciju, ritmičnost i muzikalnost tih Schubertovih ranih simfonija (EMI 566984). Neće te izvedbe biti po volji ljubiteljima povijesno obaviještenih izvedbi, no to su nesumnjivo vrlo dobre izvedbe primjerene duhu vremena, i svakako ih vrijedi poslušati.

Sljedeća dekada konačno donosi snimke svih simfonija, pa tako od 1963. do 1971. godine diskografska kuća DG angažira Karla Bohma s Berlinčanima, a konkurentska DECCA Istvana Kertesza s Bečanima za snimanje svih Schubertovih simfonija. Bohm donekle slijedi Furtwänglerovu tradiciju, dok je Kertész bliži današnjem načinu izvođenja, i to je ponajbolji set sa simfonijskim orkestrom moderne veličine uz onaj Herberta Blomstedta sa Staatskapelle Dresden koji je sniman nešto kasnije - od 1978. do 1981. godine (Brilliant Classics 94693). Podjednako dobro Drezdenci sviraju i za Colina Davisa dekadu kasnije za njegov ciklus Schubertovih simfonija snimljenih za RCA (RCA 88875 127062). Orkestar zvuči komornije (gudači), a zvuk je prozračniji i uravnoteženiji.

Svakako vrijedi spomenuti odlične izvedbe Carlosa Kleibera s Bečkom filharmonijom zabilježene u Wiener Musikvereinu 1978. godine (DG 449 745), te Sándora Végha, koji je vodio Cameratu Salzburg gotovo dva desetljeća, i snimke kasnih Schubertovih simfonija (5.-9. simfonija) iz 1994. godine, kao blistav dokaz njihove sjajne suradnje (Phoenix 437).

Ako smatrate da je „komorni“ orkestar srednje veličine primjereniji Schubertu i niste odveć oduševljeni zvukom „starih instrumenata“, svakako će vas oduševiti Claudio Abbado sa svojim mladim i poletnim Komornim orkestrom Europe. Snimke iz druge polovice 1980-ih godina i dan-danas zvuče svježije i prozračno (DG 477 8687). Abbado ljušti romantičarsku patinu i Brahmsone redakcije sa simfonija i podaruje nam nov i svjež uvid u Schubertove simfonije. Tek mnogo godina kasnije Abbado snima „Veliku“ ponovno za DG, i ovaj puta sa pretežito mladim izvođačima okupljenim u Orkestaru Mozart u Bologni koji je osnovao 2004. godine. To je zapis uživo sa posljednjih koncerata što ih je održao sa „svojim“ orkestrom u Bologni i Bolzanu tijekom rujna 2011. godine (DG 479 4652).

Godine 1987. pojavljuje se prijelomna snimka Charlesa Mackerras sa Orchestra of the Age of Enlightenment na originalnim instrumentima. I on snima „uobičajen“ repertoar - „Peta“, „Osma“ i „Deveta simfonija“ (Virgin VC 7 90708), ali snimka je značajna po tome što je to prva snimka u kojoj smanjeni orkestar od 40 gudača, jednog para flauti, klarineta i fagota, 4 roga, 3 trube, 3 trombona i timpana rabi izvorne instrumente koji su se koristili i u Schubertovo vrijeme ili su u nekoliko slučajeva to bile moderne

kopije. Tek u sljedećoj dekadi izvođači povijesno obaviještenih izvedbi konačno „otkrivaju“ Schuberta i snimaju sve njegove simfonije. Začudo, povijesno obaviještene snimke Schubertovih simfonija nisu ni približno tako česte kao za neke druge skladatelje iz klasičnog i romantičnog razdoblja. Koliko znam, postoje (samo) četiri seta svih Schubertovih simfonija u povijesno obaviještenim interpretacijama, a izdvojio bih ovdje dva. Vrlo uspješna izvedba je ona Fransa Brüggena i Orkestra XVIII. stoljeća snimljena između 1990. i 1996. godine. Izvedbe ranijih simfonija su izvrsne, no za kasnije, a pogotovo „Veliku“ to se, nažalost, ne može reći (Philips 475 7955). Godine 1996. i 1997. Jos van Immerseel i Anima Eterna Brugge također snimaju kompletne Schubertove simfonije na originalnim instrumentima u inovativnoj interpretaciji njihova dirigenta, koji je mnogo vremena posvetio proučavanju izvornih manuskripta.

Izbor je poprilično velik i ni jedna od ovih izvedbi ne bi vas trebala razočarati ako niste „zadrti“ glede veličine orkestra ili instrumenata na kojima sviraju. No, ako želite nabaviti tek nekoliko nosača zvuka, moja preporuka bi za kompletne setove bila bi Kertesz, Abbado ili Bruggen, zavisno od vašeg ukusa o načinu izvođenja i instrumentariju, a od pojedinačnih simfonija svakako bih istaknuo Munchovu „Nedovršenu“ i Kripsovu „Veliku“, a od novijih povijesno obaviještenih izvedbi onu Jordi Savalla sa Le Concert des Nations (Alia Vox AVSA9950). Na kraju još jedna (osobna) napomena, odnosno upozorenje: izbjegavajte Karajana i Norringtona kada je Schubert u pitanju.